

 Fanika Stojin,
OŠ Šentjernej

Izkušnja kolegialne hospitacije

IZVLEČEK: Na osnovni šoli Šentjernej so učitelji v želji po profesionalni rasti medsebojno sodelovali pri kolegialnih hospitacijah. Tovrstne izkušnje so bile za večino učiteljev novost in zanimiva popestritev strokovnega dela. Pred kolegialnimi hospitacijami so se učitelji sestali in si določili cilj opazovanja ter izdelali instrumentarij. Nato so opravili hospitacije. Sledil je še pogovor po hospitaciji, kjer so si podali povratne informacije in načrtovali izboljšave. V prispevku je opisana izkušnja učiteljice, ki je s sodelavkama sodelovala pri kolegialnih hospitacijah.

Ključne besede: kolegialna hospitacija, sodelovanje med učitelji, instrumentarij za opazovanje, povratna informacija

Collegial Visit Experience

Abstract: In their desire for professional growth, the teachers at the Primary School Šentjernej established a collaboration through collegial visits. For the majority of them, this was a new experience and an interesting broadening of professional work. Before the visits, the teachers had a meeting where they set the goal of their observations and created a set of tools. After the visits, they had another conversation to exchange feedback and plan improvements. The article describes the experience of a teacher who collaborated with two of her colleagues in collegial visits.

Keywords: collegial visit, collaboration between teachers, set of tools for observation, feedback

Uvod

Sodobno pojmovanje profesionalnega razvoja zagovarja, da je treba odgovornost za učiteljev profesionalni razvoj prepustiti učiteljem. To je tako rekoč izhodišče, ki narekuje smernice učiteljevega profesionalnega razvoja, hkrati pa tudi cilj učiteljevega delovanja, saj naj bi si učitelj želel profesionalno rasti. Signifikantno učenje in osebno spreminjanje (še posebej, če gre za učenje odraslega) je vedno prostovoljen proces (Valenčič Zuljan, 2001).

Obran in Ivanuš Grmek (2010, v Dulc, 2016) opisujeta profesionalni razvoj kot vseživljenjski proces, ki poteka na več ravneh, ki se med seboj povezujejo in prepletajo: nova znanja o nekem predmetu, načini poučevanja, razvijanje raznih spretnosti, raziskovanje, samoevalvacija, interakcija z učenci, spreminjanje prepričanj in vrednot.

Sodelovanje med učitelji

To želim izkusiti tudi jaz! je bila moja prva misel ob predstavitvi ravnateljice, ko nam je opisovala izhodišče kolegialnih hospitacij in nas povabila, da se medsebojno povežemo in pridobimo izkušnjo s tem pristopom.

Hospitacija (SSKJ, Fran) pomeni prisostvovanje pouku za pridobivanje pedagoških

izkušenj. Je oblika neposrednega opazovanja pouka in zbiranja informacij.

Kolegialna hospitacija pomeni opazovanje, pri katerem učitelja opazuje drug učitelj, po navadi prijatelj (Tomić 2002, str. 123). Gre za to, da se pri opazovanju pouka osredotočimo na vedenje in ravnanje kolega ali učencev oziroma na vidike pouka ter objektivno presojamo. Tako se učitelj uči iz lastnihkušenj in profesionalno raste.

Na naši šoli smo imeli učitelji le izkušnje z ravnateljstvi hospitacijami, v šolskem letu 2016/17 pa smo prvič začeli z izvajanjem kolegialnih hospitacij. Učiteljem, ki smo vstopili v ta projekt, je bila skupna želja po profesionalnem razvoju.

Sama sem se povezala s sodelavko, ki je poučevala drugi razred, jaz pa prvega. Vsaka od naju je v tem šolskem letu pripravila uro hospitacije in prisostvovala pri pouku. Predhodno sva si določili cilj opazovanja ter si določili kazalnike za bolj usmerjeno opazovanje. Izkušnja je bila zelo pozitivna, vendar sva ob analizi opazovanih ur ugotovili, da bi lahko kazalnike še izboljšali. Želeli sva, da bi nama ugotovitve bolj služile in da bi bile učinkovite, če bi pri hospitaciji vsaj ena od naju opazovala učence, ki jih je predhodno že poučevala ali jih poučuje, saj bi lahko naredili več primerjav.

Spoznanja na podlagi prve izkušnje kolegialnih hospitacij sem realizirala v naslednjem šolskem letu, ko sem se ponovno odločila za sodelovanje pri kolegialnih hospitacijah. Tokrat sem jih izvedla skupaj z dvema sodelavkama, in sicer z učiteljico, ki je poučevala v 2. razredu učence, ki sem jih poučevala prejšnje šolsko leto v 1. razredu, in z učiteljico podaljšane bivanja, ki je poučevala večino mojih učencev v popoldanskem času.

Zakaj kolegialne hospitacije?

Učitelji od kolegialnih hospitacij pričakujejo izmenjavo izkušenj, pomoč pri strokovnih dilemah in medpredmetnem povezovanju, skupno načrtovanje in analizo (Pajer Šemrl 2005, str. 78).

Hospitacije v šoli niso novost. V virih najdemo zapise o hospitacijah že iz začetka 20. stoletja (Wragg, 1994, str. 7, v Oder Grabner, 2009). Skozi leta so se razvili različni načini opazovanja in spremljanja pouka. Spreminjajo pa se tudi namen in cilji hospitacij.

Hospitacije, tako ravnateljstve, kot tudi kolegialne, so pomemben element v profesionalnem razvoju učitelja. Ravnatelju hospitacije omogočajo nadzor nad delom učiteljev, z njihovo pomočjo lahko presoja kakovost poučevanja (Erčulj in Širec 2004, str. 18–25).

Vendar pa Tomičeva (2002) poudarja, da se učitelji največ naučijo drug od drugega in od kolegov učiteljev lažje sprejemajo kritične pripombe. Poudarja tudi

pomembnost menjave vlog pri tej vrsti hospitacij, kar je na primer pri ravnateljstvi hospitaciji nemogoče. Pravi, da učitelj opazovalec lahko opazi dogodke v razredu, ki jih učitelj sam spregleda.

Pouk lahko opazujemo z vidika ravnanja in odzivanja učitelja in učencev, poteka učnega procesa in učnih rezultatov. Ko je opazovanje osredinjeno na učitelja, lahko opazujemo npr. postavljanje vprašanj, podajanje navodil, motiviranje učencev, dajanje povratnih informacij itd.

Hopkins (2008) meni, da opazovanje pouka doprinese k profesionalni rasti, če so upoštevani naslednji pogoji:

- vzpostavitev ustrezne klime med opazovalcem in opazovanim učiteljem,
- skupno načrtovanje kriterijev pred opazovanjem, ki se osredotočajo na specifične vidike pouka in omogočajo objektivnejšo presojo,
- opazovanih dogodkov ne presojamo prehitro, temveč se osredotočimo na zbiranje podatkov glede na zasnovan instrumentarij,
- opazovanje pouka bo doseglo svoj namen, če bomo učitelju podali takojšnjo povratno informacijo (vsaj v 24 urah), ki temelji na zbranih dejstvih in poteka v obliki dialoga, ki pripelje do novih izzivov poučevanja.

Opazovanje bo uspešno, ko se bodo zastavili jasni cilji in področja opazovanja ter ko bo analiza učne ure dovolj poglobljena.

Moje izkušnje s hospitacijami učnega procesa

Pred tem izkušnjem s kolegialnimi hospitacijami nisem imela. V času študija sem se udeleževala hospitacij, ki so bile namenjene analizi vzgojno-izobraževalnega procesa in s tem učenju didaktičnih prvin pouka. Hospitirala sem učiteljem in drugim študentom, v času obvezne pedagoške prakse in v okviru priprave na strokovni izpit pri mentorici. V času študija sem imela tudi hospitacijske nastope, kasneje pa še na delovnem mestu, ko sta mojemu pouku prisostvovali mentorica in ravnateljica.

Kolegialna hospitacija se mi je zdela odlična priložnost za refleksijo o lastnem pedagoškem delu in za profesionalno rast. Odnos med izvajalkami kolegialnih hospitacij je enakovreden, srečanja potekajo v prijateljskem in zaupnem vzdušju, kjer si udeleženci podajo utemeljeno, konstruktivno ter strokovno povratno informacijo na podlagi vnaprej pripravljenih kazalnikov. Takšen način opazovanja in spremljanja pouka terja od sodelujočih veliko mero zaupanja, strokovnosti in predhodne priprave.

Učiteljem spremljanje pouka prinaša veliko prednosti: prepoznavanje šibkih in močnih področij, povečanje kakovosti dela, znanje za načrtovanje svojega profesionalnega razvoja, spodbudo, izboljšano samopodobo, krepitev odprtosti, povečanje kolegalnosti in povezanost med člani kolektiva (Bevc in drugi 2002, str. 10; Pajer Šemrl 2005, str. 76, v Oder Grabner, 2009).

Hospitacije (tudi kolegalne) naj bi potekale po vnaprej pripravljenem načrtu, ki smo se ga držale tudi s sodelavkama. Tomičeva (2002, str. 123) opredeljuje tri korake:

1. načrtovanje v obliki sestanka, kjer se postavi cilj opazovanja in se izdela instrumentarij,
2. opazovanje v razredu z zbiranjem podatkov,
3. povratna informacija z izmenjavo informacij in načrtovanjem izboljšav.

Načrtovanje, izvedba in povratna informacija z učiteljico 2. razreda

Najprej sva hospitacijsko uro izvedli z učiteljico, ki je poučevala učence 2. razreda, ki sem jih prejšnje šolsko leto poučevala v 1. razredu. Na prvem sestanku sva določili cilj opazovanja ter oblikovali kazalnike, ki bi nama pri hospitacijah pomagali pri bolj usmerjenem opazovanju.

Hospitaciji sva izvedli istega dne, najprej v 1. razredu, nato pa še v 2. razredu. Po pouku sva izvedli sestanek

po hospitaciji, kjer je vsaka analizirala opazovano uro. Najprej sva se obe strinjali, da sva imeli na začetku izvajanja učne ure nekaj treme. Prisotna je bila tudi dilema, kako se bodo učenci odzivali na prisotnost še ene učiteljice v razredu. Ugotovili sva, da so bili učenci prvega razreda na začetku ure nekoliko zadržani, saj prisotne učiteljice (razen s šolskega hodnika) niso poznali, medtem ko drugošolci niso pokazali nobenih sprememb v obnašanju (saj so bili moji učenci iz prejšnjega šolskega leta). Druga drugi sva s pomočjo zapiskov, ki sva jih naredili med hospitacijo, podali povratno informacijo. Ugotovili sva, da sva obe pred podajanjem navodil poskušali pridobiti pozornost vseh učencev in da sva z njimi vzpostavljali tudi očesni stik. Navodila so bila pri obeh kratka in razumljiva. Obe sva tudi preverjali razumevanje podanih navodil. Zanimivo je bilo, da so učenci v obeh oddelkih pri podajanju navodil dajali vtis natančnega poslušanja, vendar je sodelavka opazila, da je bilo v prvem razredu več učencev, ki sem jim navodila delno ali v celoti povedala in razložila še individualno, kar pa v drugem razredu ni bilo potrebno. Delo učencev sva tudi sprotno preverjali, kar je bilo še bolj potrebno in izrazito v prvem razredu.

Opazili sva, da se obe zavedava pomena, ki ga ima natančno podajanje navodil za nadaljnje delo učencev. Dosledno in sistematično navajanje učencev na pozorno sprejemanje navodil je kazalo uspeh zlasti pri učencih drugega razreda. Tako sva s sodelavko dobili potrditev glede najinega vztrajnega in uspešnega pristopa k podajanju navodil.

Tabela 1: Instrumentarij za opazovanje pouka z učiteljico 2. razreda.

CILJ OPAZOVANJA: ODZIVNOST UČENCEV NA UČITELJEVA NAVODILA.	OPAŽANJA IN POVRATNA INFORMACIJA OPAZOVALCA
KAZALNIKI:	
1. Primerno in sproščeno delovno učno okolje.	
2. Jasna in enoznačna (razločna) navodila.	
3. Primeren telesni položaj učiteljice v razredu, njeno gibanje in očesni stik.	
4. Ponavljanje navodil vsem učencem ter njihova odzivnost.	
5. Individualno ponavljanje navodil.	
6. Pričakovani rezultati dela učencev.	
7. Učiteljevo sprotno preverjanje učenčevega dela.	

Tabela 2: Instrumentarij za opazovanje pouka z učiteljico OPB.

CILJ OPAZOVANJA: UČITELJEVA MOTIVIRANOST UČENCEV ZA SLEDENJE POUKU.	OPAŽANJA IN POVRATNA INFORMACIJA OPAZOVALCA
KAZALNIKI:	
1. Primerno in sproščeno delovno učno okolje.	
2. Uvodna motivacija, ki pritegne pozornost.	
3. Opazovanje in upoštevanje potreb učencev med uro.	
4. Motiviranost učencev med uro.	
5. Pričakovani rezultati dela učencev.	
6. Zaključek – motivacija za nadaljnje delo.	

Načrtovanje, izvedba in povratna informacija z učiteljico podaljšanega bivanja

Sodelovanje pri kolegialni hospitaciji sva izvedli tudi s sodelavko, ki je bila v oddelku podaljšanega bivanja in je učila večino prvošolcev. Tudi z njo sva si določili cilj opazovanja in kazalnike.

Da so bila najina učna okolja čim bolj podobna, je ona pri meni opazovala pouk zadnjo šolsko uro, jaz pa pri njej isti dan še tretjo uro v času podaljšanega bivanja. Istega dne sva izvedli tudi pogovor po hospitaciji. Strinjali sva se, da nama hospitacija ni povzročala dodatnih skrbi. Ugotovili sva, da se obe zavedava, kako zelo pomembna je uvodna motivacija, ki učence takoj na začetku učnega procesa aktivira in usmeri v učno delo. Druga pri drugi sva opazili, da sva vzpostavili in vzdrževali primerno in sproščeno delovno učno okolje skozi celotno uro. Skozi celotni učni proces sva bili pozorni na potrebe učencev. Še posebej je bilo to izrazito pri sodelavki, mogoče tudi zato, ker so učenci bili tedaj že bolj utrujeni in so potrebovali kar veliko njene pozornosti, usmeritev in motivacije. Obema je bilo zanimivo videti učence v različnih učnih situacijah. Učenca (in oddelek) vidiš še z drugega zornega kota, opaziš, kaj ga še zanima, kako reagira pri drugi učiteljici, kako je motiviran za delo, ali potrebuje spodbude za delo v enaki meri pri obeh učiteljicah ...

Primerjali sva tudi svoj načrt (pripravo) na vzgojno-izobraževalno delo z izvedbo. Ugotovili sva, da sem se jaz bolj natančno držala zastavljenega načrta in da so bile motivacijske dejavnosti, ki sem jih načrtovala, dovolj za uspešno delo učencev. Sodelavka se je morala bolj prilagajati željam in potrebam učencev, ki imajo v popoldanskem času že več zahtev. Nekajkrat je morala spontano reagirati in nenačrtovano še dodatno motivacijsko vplivati na učence in njihova ravnanja.

Skratka, izkušnja se nama je zdela zelo zgovorna in prinesla je obema rast na strokovnem področju.

Sklep

Medsebojne hospitacije pomembno vplivajo na kakovost poučevanja in učenja učencev, saj učitelju pomagajo, da izboljšuje svoje delo in odnose v šoli (Širec in drugi 2013, str. 77).

S to trditvijo se po opravljenih kolegialnih hospitacijah strinjam tudi sama. Pri svojem delu učitelji med seboj zelo veliko sodelujemo, ko pa odpremo vrata učilnice in vanjo povabimo druge strokovne delavce, se medsebojni odnosi še okrepijo in povežejo. Odprta naravnost in sprejemanje različnosti in raznolikosti pedagoškega procesa nas vodita k učenju in profesionalni rasti.

Ob primerih dobre prakse se učimo drug od drugega. Učimo se usmerjeno opazovati, oblikovati povratno informacijo, biti konstruktiven sogovornik, skratka - delati na svoji profesionalni rasti.

Menim, da je za pozitivno izkušnjo s kolegialnimi hospitacijami potrebno izbrati sodelavce, s katerimi že prej gojimo dobre odnose, saj le tako lahko brez strahu vstopamo v razmerje in si dovolimo biti to, kar smo, hkrati pa odprti za kritike in izboljšave.

Viri in literatura:

- Ambrož, A. (2014). Medpredmetno načrtovanje in medsebojne hospitacije kot obliki profesionalnega razvoja učiteljev. *Vodenje v vzgoji in izobraževanju*, letnik 12, številka 2, str. 97-113.
- Dulc, T. (2016). *Rezilientnost in profesionalni razvoj učiteljev razrednega pouka*. (Magistrsko delo). Ljubljana. Univerza v Ljubljani. Pedagoška fakulteta.
- Erčulj, J., Širec, A. (2004). Spremljanje in usmerjanje učiteljevega dela: (zamujena) priložnost ravnateljev za izboljšanje kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela. *Vodenje v vzgoji in izobraževanju*, 3, 5-24.
- Fran (b. d.). *Hospitacija*. Pridobljeno s <https://fran.si/iskanje?Query=hospitacija&View=2>.
- Hopkins, D. (2008). *A teacher's guide to classroom research*. Maidenhead: McGraw-Hill. Open University Press.
- Oder Grabner, A. (2009). *Hospitacije: nujno zlo ali dobrodošla pomoč*. Pridobljeno 30. 5. 2019 s <http://www.fm-kp.si/zalozba/ISBN/978-961-266-033-8/prispevki/Oder%20Grabner%20Andreja.pdf>.
- Pajer Šemrl, M. (2005). Pogledi učiteljev na hospitacije. *Vodenje v vzgoji in izobraževanju*, 1 (3), 75-81.
- Podgorelec, M. (2018). *Zaznavanje in doživljanje kolegialnih hospitacij pri strokovnih delavcih v vrtcih*. (Magistrsko delo). Ljubljana. Univerza v Ljubljani. Pedagoška fakulteta.
- Širec, A., Ašič, A., Ambrož Bezenšek, M., Bogataj, J., Cerar, L., Fridrih, K., Gajšek, R., Novšak, A., Pavc, I., Ravnik, D. in Vidmar, J. (2013). Uvajanje ravnateljev in kolegialnih hospitacij pri spremljanju aktivnega učenja otrok in učencev. *Vodenje v vzgoji in izobraževanju*, 3, 71-96.
- Tomić, A. (2002). *Spremljanje pouka*. Ljubljana. Zavod RS za šolstvo.
- Valenčič Zuljan, M. (2001). Modeli in načela učiteljevega profesionalnega razvoja. *Sodobna pedagogika*, 52 (2), 122-141.

